

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. All questions are **compulsory** and carry **equal** marks.
 2. Use of simple calculator is allowed.
 3. Draw diagrams wherever necessary.

1. Attempt any **two** questions from the following : 20
 - a) Describe Man-environment relationship with respect to Determinism and Possibilism.
 - b) Define Human Geography and describe its importance.
 - c) Describe various branches of human geography.

2. Attempt any **two** questions from the following : 20
 - a) Define settlements and describe the functions of settlements.
 - b) Describe the types of settlements and their characteristics.
 - c) Describe the effect of geographical factors on the site of settlements.

3. Attempt any **two** questions from the following : 20
 - a) Discuss the pattern of World population change.
 - b) Describe the importance of Demographic Transition Theory.
 - c) Describe various factors affecting distribution of population.

4. Attempt any **two** questions from the following : 20
 - a) Describe the factors affecting migration.
 - b) What is Migration? Explain the types of migration.
 - c) Write short notes on –
 - i) Reilly's gravity model
 - ii) Recent trends in International migration.

5. Attempt any **two** from the following : 20
 - a) Calculate R_n with the help of the following information.
 - i) Average distance between the settlements – 2
 - ii) Number of settlements – 9
 - iii) Total area – 141 sq km.
 - b) Draw Age-Sex Pyramid using the following data, and interpret the same.

Sr. No.	Age Group	Males (000)	Females (000)
1	0-15	531	613
2	16-30	715	469
3	31-45	643	363
4	46-60	109	241
5	60+	43	63
 - c) Write a note on Nearest Neighbour analysis.
 - d) What is flow diagram? Describe its construction and use.

(मराठी रुपांतर)
(३ तास)

(एकूण गुण: १००)

- सूचना : १. सर्व प्रश्न आवश्यक आणि सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
२. साधा कॅलक्युलेटर वापरण्यास परवानगी आहे.
३. आवश्यक तेथे आकृत्या काढा.

१. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा : २०
अ) मानव-पर्यावरण सहसंबंधावर निसर्गवाद व शक्यतावादाच्या माध्यमातून प्रकाश टाका.
ब) मानवी भूगोलाची संकल्पना स्पष्ट करून त्याच्या अभ्यासाचे महत्त्व विशद करा.
क) मानवी भूगोलाच्या विविध शाखांची माहिती सांगा.
२. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा : २०
अ) वस्तीची संकल्पना स्पष्ट करून वस्त्यांच्या कार्यविषयी सविस्तर माहिती लिहा.
ब) वस्त्यांचे प्रकार व त्यांचे वैशिष्ट्ये सविस्तर स्पष्ट करा.
क) वस्तीच्या स्थान निश्चितीवरील प्राकृतिक घटकांचा प्रभाव स्पष्ट करा.
३. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा : २०
अ) जागतिक लोकसंख्या बदलाचा आकृतीबंध यावर सविस्तर चर्चा करा.
ब) लोकसंख्या संक्रमण प्रतीमानाचे महत्त्व सांगा.
क) लोकसंख्या वितरणावर परिणाम करणारे घटक सविस्तर स्पष्ट करा.
४. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा : २०
अ) स्थलांतरावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
ब) स्थलांतर म्हणजे काय? स्थलांतराचे प्रकार लिहा.
क) टिप लिहा -
१. रिलेचे गुरुत्व प्रतिमान
२. आधुनिक काळातील आंतरराष्ट्रीय स्थलांतराचा कल
५. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा : २०
अ) पुढील माहितीच्या आधारे काढा.
१. वस्त्यामधील सरासरी अंतर - २ कि.मी
२. वस्त्याची संख्या - ९
३. प्रदेशाचे क्षेत्रफळ - १४१ चौ कि.मी.
ब) खाली दिलेल्या आकडेवारीच्या आधारे वय व लिंगदर्शक मनोरा काढा व त्याचे स्पष्टीकरण लिहा.

अ.क्र.	वयोगट	पुरुष (०००)	स्त्री (०००)
१	०-१५	५३१	६१३
२	१६-३०	७१५	४६९
३	३१-४५	६४३	३६३
४	४६-६०	१०९	२४१
५	६०+	४३	६३

- क) निकटवर्तीयता तंत्रावर टिप लिहा.
ड) ओघदर्शक नकाशा म्हणजे काय? त्याची रचना व उपयोग स्पष्ट करा.

FYBA-Sem-II
May-2019

[Time: 3 Hours]

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. All questions carry equal marks.
 2. All questions are compulsory.
 3. Figures to the right indicate full marks to a sub question.

- Q.1** Attempt any two of the following.
- a) Discuss the centralist features of Indian constitution. 10
 - b) Discuss the Demand for greater Autonomy by states. 10
 - c) Explain the impact of changing nature of party system on center-states relations. 10
- Q.2** Attempt any two of the following.
- a) Discuss the current status of Indian National Congress. 10
 - b) Write a detailed note on Shivsena. 10
 - c) What are the reasons for the improving performance of BJP in the recent past? 10
- Q.3** Attempt any two of the following.
- a) Discuss the caste-based reservation in India. 10
 - b) What are the causes of growth of communalism in India? 10
 - c) What are the causes of low participation of women in politics? 10
- Q.4** Attempt any two of the following.
- a) Explain briefly the concept 'Criminalization of Politics'. 10
 - b) Write a note on the causes of insurgency in India. 10
 - c) Comment on the activities of international terrorist organization in India. 10
- Q.5** Write short notes (Any Two).
- a) M.N.S as a regional party 10
 - b) Legislative relations between the center and state 10
 - c) Reservation in promotion 10

[वेळ: ३ तास]

[गुण: १००]

Please check whether you have got the right question paper.

- सूचना: १. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
२. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
३. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

- अ) भारतीय राज्यघटनेतील केंद्राकर्षी संघराज्याची वैशिष्ट्ये नमूद करा. १०
ब) घटक राज्यांना अपेक्षित असलेल्या आधिक स्वायत्ततेच्या मागणीवर भाष्य करा. १०
क) केंद्र व राज्य संबंधावर बदलत्या पक्ष पद्धतीचा परिणाम काय होतो आहे? १०

प्र.२ कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

- अ) भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेस या पक्षाच्या सद्यस्थितीवर चर्चा करा. १०
ब) शिवसेनेवर सविस्तर टिप लिहा. १०
क) नजीकच्या गतकाळात भाजपाच्या सुधारत चाललेल्या कामगिरीची काय कारणे आहेत? १०

प्र.३ कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

- अ) भारतातील जाती निहाय आरक्षणाची चर्चा करा. १०
ब) भारतातील वाढत्या जमातवादाची कारणे कोणती आहेत? १०
क) महिलांचा राजकारणातील सहभाग कमी असण्याची कारणे कोणती आहेत? १०

प्र.४ कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

- अ) 'राजकारणाचे गुन्हेगारीकरण' ही संकल्पना थोडक्यात स्पष्ट करा. १०
ब) भारतातील फुटीरतावादी चळवळीची कारणे कोणती आहेत? १०
क) भारतात कार्यरत असलेल्या आंतरराष्ट्रीय दहशतवादी संघटनांच्या कारवायांची चर्चा करा. १०

प्र.५ कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा.

- अ) म.न.से. एक प्रादेशिक पक्ष १०
ब) केंद्र व राज्यांमधील प्रशासकीय संबंध १०
क) पदोन्नतीतील आरक्षण १०

FYBA - Sem - II
May - 2019

Q. P. Code: 52162

[Time: Three Hours]

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. All questions are compulsory.
 2. Each questions carries 20 marks.
 3. Draw diagrams wherever necessary.
 4. Use simple calculator is allowed.

Q.1 Answer the following questions. (any two) (20)

- a) Explain circular flow of income in an open economy.
- b) Explain the concepts of GDP, GNP and NNP.
- c) Explain the trends in the sectoral composition of GDP.

Q.2 Answer the following questions. (any two) (20)

- a) Explain the factors affecting the consumption function.
- b) Explain the working of the multiplier with the help of Schedule and diagram.
- c) Explain trends and composition of Capital Formation in India.

Q.3 Answer the following questions. (any two) (20)

- a) Explain meaning and features of public goods and merits goods.
- b) Discuss the factors influencing incidence of taxation.
- c) Explain the concepts Revenue and Capital Expenditure.

Q.4 Answer the following questions. (any two) (20)

- a) Explain the structure of Balance of Payment.
- b) What are the types of disequilibrium in the Balance of Payment?
- c) Explain the exchange rate determination.

Q.5 Answer the following questions. (Any two) (20)

- a) Explain exchange rate as a price
- b) Explain marginal efficiency of capital
- c) Explain the concept of GST
- d) Write explanatory note on Foreign Exchange Returns (FOREX)

मराठी भाषांतर
[वेळ: ३ तास]

[गुण: १००]

Please check whether you have got the right question paper.

- सूचना: १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२) प्रत्येक प्रश्नाला २० गुण आहेत.
३) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
४) साध्या गणक यंत्राचा वापर करण्यास परवानगी आहे.

- प्र.१ खालील प्रश्नाची उत्तरे सोडवा. (कोणत्याही दोन) (२०)
अ) मुक्त अर्थव्यवस्थेतील उत्पन्नाचा चक्राकार प्रवाह स्पष्ट करा.
ब) स्थूल देशांतर्गत उत्पादन, स्थूल राष्ट्रीय उत्पादन व निव्वळ राष्ट्रीय उत्पादन या संकल्पना स्पष्ट करा.
क) स्थूल देशांतर्गत उत्पादनाच्या क्षेत्रीय रचनेतील प्रवृत्ती स्पष्ट करा.
- प्र.२ खालील प्रश्नाची उत्तरे सोडवा. (कोणत्याही दोन) (२०)
अ) उपभोग फलनावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
ब) तक्ता व आकृतीच्या आधारे गुणकाचे कार्य स्पष्ट करा.
क) भारतातील भांडवल निर्मितीची प्रवृत्ती व रचना स्पष्ट करा.
- प्र.३ खालील प्रश्नाची उत्तरे सोडवा. (कोणत्याही दोन) (२०)
अ) सार्वजनिक वस्तू व गुणवत्तेच्या वस्तू ह्यांचा अर्थ व वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
ब) करभारावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
क) महसूल खर्च व भांडवल खर्च ह्या संकल्पना स्पष्ट करा.
- प्र.४ खालील प्रश्नाची उत्तरे सोडवा. (कोणत्याही दोन) (२०)
अ) व्यवहारतोलाची रचना स्पष्ट करा.
ब) व्यवहारतोलातील असमतोलाचे प्रकार कोणते?
क) विनिमय दर निश्चिती स्पष्ट करा.
- प्र.५ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (२०)
अ) विनिमय दर हि किंमत आहे स्पष्ट करा.
ब) भांडवलाची सीमांत कार्यक्षमता स्पष्ट करा.
क) GST (वस्तू व सेवाकर) संकल्पना स्पष्ट करा.
ड) परकीय विनिमय साठा (फॉरेक्स) वर विश्लेषणात्मक टीप लिहा.

FYBA - Sem-II
MAY - 2019

[3 Hours]

[Total Marks: 100]

- Note: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate marks.

1. Answer any two from the following:

- a. Explain C.H. Cooley's theory on development of self. (10)
- b. Define socialization. Write a note on gender socialization and re-socialisation. (10)
- c. 'Socialization is a life-long process'- Elaborate your answer with suitable examples. (10)

2. Answer any two from the following

- a. Briefly discuss on the types of crime emerging in urban society. (10)
- b. What is crime? Explain any two theoretical approaches in understanding crime. (10)
- c. With suitable examples explain the crimes faced by women and children. (10)

3. Answer any two from the following:

- a. Define and explain the major components of tourism. (10)
- b. Explain eco-tourism as an alternative approach to tourism. (10)
- c. What is tourism? Explain the relevance of rural tourism in India. (10)

4. Answer any two from the following:

- a. Explain the importance of urban ecology. (10)
- b. Explain Vandana Shiva's ideas on eco feminism. (10)
- c. 'Environmental problems are a major social issue in contemporary society'- Discuss. (10)

5. Write short notes on any two from the following:

- a. Political Socialization (10)
- b. Cyber Crime (10)
- c. Urban tourism (10)
- d. Ecological consciousness (10)

(मराठी रूपांतर)

[३ तास]

[एकूण गुण : १००]

सूचना : १. सर्व प्रश्न अनिवार्य
२. उजवीकडे पूर्ण गुण दर्शविते आहेत.

१. खालीलपैकी कोणतेही दोन उपप्रश्न सोडवा.
- अ) सी.एच कुले यांचा स्वत्वाचा सिध्दांत स्पष्ट करा. १०
- ब) सामाजिकीकरणाची व्याख्या सांगून लिंगभाव सामाजिकीकरण व पुर्न-सामाजिकीकरण यावर टिपण लिहा. १०
- क) 'सामाजिकीकरण एक आजीवन चालणारी प्रक्रिया आहे' हे विधान योग्य उदाहरणांसह विशद करा. १०
२. खालीलपैकी कोणतेही दोन उपप्रश्न सोडवा.
- अ) शहरी समाजात घटणाऱ्या गुन्हांच्या प्रकारांची थोडक्यात चर्चा करा. १०
- ब) गुन्हा म्हणजे काय ते सांगून गुन्हा समजून घेण्यासंबंधीच्या कोणत्याही दोन दृष्टिकोनांची चर्चा करा. १०
- क) महिलांना व लहान मुलांना सहन कराव्या लागणाऱ्या गुन्हांची योग्य उदाहरणांसह चर्चा करा. १०
३. खालीलपैकी कोणतेही दोन उपप्रश्न सोडवा.
- अ) पर्यटनाची व्याख्या सांगून त्याचे मुख्य घटक स्पष्ट करा. १०
- ब) पर्यटनाचा पर्यायी दृष्टिकोनाच्या अंगाने पर्यावरणीय पर्यटन स्पष्ट करा. १०
- क) पर्यटन म्हणजे काय? भारतातील ग्रामीण पर्यटनाचे महत्व स्पष्ट करा. १०
४. खालीलपैकी कोणतेही दोन उपप्रश्न सोडवा.
- अ) शहरी पर्यावरणीय शास्त्राचे महत्व स्पष्ट करा. १०
- ब) वंदना शिवा यांचे स्त्रीवादी पर्यावरणासंबंधीचे विचार स्पष्ट करा. १०
- क) 'पर्यावरणीय समस्या समकालीन समाजातील एक प्रमुख सामाजिक समस्या आहे' या विधानाची चर्चा करा. १०
५. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोवर टीपा लिहा. २०
- अ) राजकीय सामाजिकीकरण
- ब) सायबर गुन्हे
- क) शहरी पर्यटन
- ड) पर्यावरणीय जागृती

FYBA - Sem-II

(Time: 3 hours)

May-2019

(Marks:100)

- NB : (1) All questions are compulsory.
(2) Figures to the right indicate full marks.
(3) All questions carry equal marks.

1. Attempt any two from the following:
 - a. Explain the functions of concepts and prototypes in thinking. 10
 - b. Explain the theories of intelligence given by Gardener and Sternberg. 10
 - c. Explain the barriers to problem solving. 10

 2. Attempt any two from the following:
 - a. Explain the hormonal influences and role of hypothalamus in hunger motivation. 10
 - b. Explain in detail the arousal theory of motivation. 10
 - c. Discuss James-Lange theory of emotion and the facial feedback hypothesis. 10

 3. Attempt any two of the following:
 - a. Explain the psychosexual stages of development given by Sigmund Freud. 10
 - b. Explain in brief Big Five theory of personality. 10
 - c. Explain the concept of self-control and locus of control. 10

 4. Attempt any two of the following:

Please note use of simple calculator is permitted

 - a. (i) Calculate the mean, median and mode for the following scores. 07
40,43,42,49,51,48,50,46,47,42,41,39,52,45
(ii) Write a note on measures of central tendency? 03

 - b. (i) Prepare a frequency distribution table from the following set of scores. 06
22,20,21,22,22,18,17,18,19,20,
20,18,17,18,19,20,22,21,21,20
21,18,18,17,18,19,22,22,20,18
(ii) Explain the difference between histogram and frequency polygon with the help of a diagram. 04
 - c. With examples explain types of correlation and concept of correlation coefficient. 10

 5. Attempt any two of the following:
 - a. Explain in detail the concept of emotional intelligence. 10
 - b. Elaborate on self-determination theory of motivation. 10
 - c. Write a detailed note on projective techniques. 10
Please note use of simple calculator is permitted
 - d. Calculate standard deviation, range for the following scores and z score for 14 10
20, 18, 22, 14, 24, 26, 28, 44
-

(३ तास)

गुण : १००

सूचना: १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहे.

२. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

३. उजवीकडील अंक उपप्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

Q.1. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

- अ. विचारकारण्याच्या प्रकियेत संकल्पना व प्रतिरूपे यांचे कार्य स्पष्ट करा. १०
ब. गार्डनर व स्टर्नबर्ग यांनी मांडलेले बुद्धिमत्ता सिद्धांत स्पष्ट करा. १०
क. समस्या निवारणातील अडथळे स्पष्ट करा. १०

Q.2. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

- अ. भुकेच्या प्रेरणेतील अंतःस्रावांचा प्रभाव व हायपोथॅलॅमसची भूमिका स्पष्ट करा. १०
ब. प्रेरणेच्या उद्दीपन सिद्धांताचे विस्तृत स्पष्टीकरण द्या. १०
क. भावनेच्या जेम्स-लॅंग सिद्धन्तची आणि फेशिअल फिडबॅक अभ्युपगमाची चर्चा करा. १०

Q.3. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

- अ. फ्रॉइड यांनी दिलेल्या मनोलेैगिक विकासाचे टप्पे स्पष्ट करा. १०
ब. व्यक्तिमत्वाचा पंच घटक सिद्धांत स्पष्ट करा. १०
क. स्व नियंत्रण आणि नियंत्रणाचे स्थान (लोकस ऑफ कंट्रोल) या संकल्पना स्पष्ट करा. १०

Q.4. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

सूचना: साध्या गणकयंत्राच्या वापरास परवानगी आहे.

- अ. i. खालील संख्यांचा मध्य, मध्यगा, व बहुलक काढा. ०७
४०, ४३, ४२, ४९, ५१, ४८, ५०, ४६, ४७, ४२, ४१, ३९, ५२, ४५.
ii. केंद्रीय प्रवृत्तीच्या मापकांवर टीप लिहा. ०३
ब. i. खालील संख्यांचा वारंवारिता वितरण तक्ता तयार करा. ०६
२२, २०, २१, २२, २२, १८, १७, १८, १९, २०,
२०, १८, १७, १८, १९, २०, २२, २१, २१, २०,
२१, १८, १८, १७, १८, १९, २२, २२, २०, १८.
ii. आकृतीच्या साहाय्याने स्तंभालेख आणि रेषालेख यातील फरक स्पष्ट करा. ०४
क. उदाहरणाच्या साहाय्याने सहसंबंधाचे प्रकार व सहसंबंध निर्देशांकाची संकल्पना स्पष्ट करा. १०

Q.5. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

- अ. भावनिक बुद्धिमत्तेची संकल्पना स्पष्ट करा. १०
ब. प्रेरणेच्या स्व निर्धारण सिद्धांताचे विस्तृत वर्णन करा. १०
क. प्रक्षेपण चाचण्यांवर विस्तृत टीप लिहा. १०
ड. खालील संख्यांचे प्रमाण विचलन, विस्तार व \pm स्कोर काढा. १०
२०, १८, २२, १४, २४, २६, २८, ४४

FYBA - Sem - II
May - 2019

Q.P. Code : 02645

[वेळ: तीन तास]

[गुण: १००]

Please check whether you have got the right question paper.

- सूचना 1. सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2. उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) 'खराब अक्षर ही अर्धवट शिक्षणाची निशाणी समजली पाहिजे' या विधानाची सार्थकता म.गांधीजींच्या जीवनात कशाप्रकारे दिसून येते. 'दुस-यावेळी पास झालो' या लेखाद्वारे परामर्श घ्या. २०

किंवा

आ) 'नापास मुलांची गोष्ट' मधील 'संगमनेरचे दिवस' या दया पवार यांची लेखातून परिस्थितीशी केलेला संघर्ष आणि त्यातून घडत गेलेल्या व्यक्तिमत्त्वाची जडण- घडण कशाप्रकारे चित्रित केली आहे. साधार लिहा.

प्र.२ अ) सुशीलकुमार शिंदे आणि यशवंतराव गडाख यांची परिस्थितीशी झुंज देत राजकीय व सामाजिक जडण-घडण कशाप्रकारे झाली ते 'नापास मुलांची गोष्ट' मधील लेखाच्या आधारे स्पष्ट करा. २०

किंवा

आ) चित्रपट व संगीत क्षेत्रातील वेगवेगळे अनुभव 'सरगम' या लेखातून सी.रामचंद्र यांनी कसे उलगडून दाखविले साधार लिहा.

प्र.३ पुढीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा १०

अ) कुसुमाग्रजाचे माध्यमिक शाळेविषयीचे अनुभव

ब) शांता शेळके यांची शाळेतील आठवण

क) वाय.सी. पवार यांची कौटूंबिक पार्श्वभूमी

ड) ना.सी.फडके यांचे बालपण

प्र.४ अ) आयुर्वेदिक औषध निर्मिती प्रा. लि. नागपूर या कंपनीस मुंबई, नाशिक व पुणे येथे नवीन शाखा सुरु करायच्या आहेत त्याकरिता प्रारंभिक साधनांच्या पुर्तते कंपनीच्या संचालक मंडळाने दोन सदस्यांची समिती नियुक्त केली त्याच्या पाहणीचे 'अहवालात्मक' इतिवृत्त तयार करा. १०

किंवा

आ) 'म.फुले सार्वजनिक वाचनालय' याची वार्षिक सभेचे इतिवृत्त खालील मुद्याच्या आधारे तयार करा.

(मुद्दे: दिनांक, वेळ, अध्यक्षीय निवास, वार्षिक, ताळेबंद, ठराव, इतर विषय)

प्र.५ अ) ऐतिहासिक वस्तूची व दुर्मिळ पुस्तकाचे प्रदर्शन एका आठवड्यासाठी मुंबईत लागणार असल्याची जाहिरात तयार करा. १०

किंवा

आ) 'प्रबोधन' या नवीन दैनिकाचा लोकार्पण सोहळा १ मे २०१७ रोजी आयोजित केला असून मोठ्या संख्येने उपस्थित वाहण्याचे आवाहन करणारी वर्तमानपत्रासाठी जाहिरात तयार करा.

[पुढे पहा]

प्र.६ पुढील उतारा वाचून त्याखाली विचारलेल्या प्रश्नाची उत्तरे लिहा.

१०

एके दिवशी सकाळी नेहमीची स्वच्छतेची कामे आटोपून घरी असताना बाबांना एक थरथरणारे चिंध्याचे गाठोडे रस्त्याच्या कडेला दिसले. जवळ आल्यावर त्याच्या लक्षात आले कि ते गाठोडे म्हणजे एक कुष्ठरोगाने ग्रसलेला माणूस होता. त्याला नाकाच्या जागी फक्त दोन छिद्रे होती व हातपायाची बोटे नव्हती. त्याच्या असंख्य फोडांमध्ये अब्या वळवळत होत्या.

घाबरून बाबा पूर्ण शक्तीनिशी तिथून दूर धावले. नंतर थोडे सावरून ते परत त्या ठिकाणी आले आणि त्यांनी त्या माणसाला एका रिकाम्या पोत्याने झाकले. तथापि तो संपूर्ण दिवस बाबांना टोचणी लागली होती. हे इतके का घाबरले? बाबांना त्यांच्या ढायीच्या निर्भयतेचा सदैव अभिमान होता. एकदा रेल्वेगाडीत बाबांनी एकट्याने काही ब्रिटीश शिपायांना एका तरुण भारतीय नववधूला छेडल्यापासून रोखले होते. या राजधमाला शोभेशा साहसात त्यांना मार खावा लागला. या प्रसंगानंतर गांधीजींनी खरोखरच बाबांचे 'अभय साधक' असे नामाभिधान जाहीररित्या केले होते.

स्वतःची लाज बाबांनी या भीतीवर मात करण्याचा निश्चय केला आणि कुष्ठारोग्यांची काळजी घेण्यात स्वतःला झोकून देणे हा यावरील मार्ग आहे अशी त्याची खात्री पटली.

प्रश्न :-

- १) रस्त्याच्या कडेला बाबांना काय दिसले?
- २) 'अभय साधक' असे नामाभिधान त्यांना कोणत्या प्रसंगामुळे मिळाले?
- ३) कोणत्या दृष्टीने बाबांना टोचणी लागली होती?
- ४) बाबांनी भीतीवर मात करण्यासाठी कोणता निश्चय केला?
- ५) उतान्याला समर्पक शीर्षक सुचवा.

किंवा

“एक वेळ अशी होती की संपूर्ण युरोपच्या आताच्या संपत्तीपेक्षा बहुधा जास्त भारताची संपत्ती होती. सर्व अमेरिकेकडे आता जेवढे हिरे, माणिक-मोती व पाचू आहेत त्यापेक्षा जास्त एकेकाळी भारताकडे होते. भारताने ऐहिक भरभराटीत पूर्वी नाव काढले. वेळोवेळी एकापाठोपाठ एक देशांनी भारतावर अतिक्रमण केले. भारताला लुटून ग्रीस श्रीमंत झाला; पर्शिया श्रीमंत झाला; अफगाणिस्तान श्रीमंत झाला आणि सांप्रत इंग्लंड भारताला लुटून संपत्ती गोळा करीत आहे. एकेवेळी भारत खरोखरच सोन्याची आणि हिऱ्याची भूमी होती.”

“आम्हाला त्याचा पश्चात्ताप नाही. ऐहिक संपत्ती कमी झाल्याबद्दल आम्ही झुरत नाही. निसर्गनियमांची आम्हाला जाण आहे. अशी ऐहिक संपत्ती व ती मिळविण्याचे असे प्रकार या सर्वांचा प्रयोग पूर्वी भारतीयांनी केलेला आहे. त्याचा तुलनात्मक अभ्यास करता त्याच्यात भारतीयांना त्रुटी दिसलेल्या आहेत. अमेरिका अगदी अर्वाचीन देश आहे. तसा युरोपही अर्वाचीनच आहे. ते सध्या असे प्रयोग करताहेत. भारतीय या ऐहिक गोष्टींना केवळ तुषारातील एक थेंब मानतात. त्या तुमच्या समाधानाशी निगडित नाहीत. त्या तुम्हाला कधीही खरे समाधान देऊ शकत नाहीत. लोखंड व सोने हे लोखंड आणि सोने म्हणूनच विकत घेण्याजोगे असते, त्या पत्तीकडे नाही. समाधानाचे स्वरूप या ऐहिक गोष्टींपेक्षा वेगळे असते. ते विकत घेता येत नाही. निर्भळ समाधान, आनंद हे या ऐहिक गोष्टींतून विकत घेता येत नाहीत.”

[पुढे पहा]

प्रश्न :

- १) भारतात एकेकाळी अमेरिकेपेक्षा काय काय जास्त होते?
- २) भारत कशामुळे गरीब झाला?
- ३) कोणते प्रयोग पूर्वी भारतीयांनी केलेले आहेत?
- ४) ऐहिक गोष्टीपेक्षा भारतीय कशाला महत्त्व देतात?
- ५) भारतावर कोणकोणत्या देशांनी अतिक्रमण केले?

प्र.७ पुढील उतान्याचे सारांश लेखन करा.

आपण सर्व जण चुका करतो आणि त्या केल्या नसत्या तर आपण कधीच काही शिकलो नसतो. आपल्या शहाणपणात, चातुर्यात काहीच वाढ झाली नसती. चुकांनी दुःख होऊ शकते. पण जर आपण स्वतःच्या चुकीतून काही शिकलो नाही तर चुकांमुळे सहन केलेल्या वेदना वाया गेल्या असे होईल. जोपर्यंत केलेल्या चुकीचे परिणाम इतके दुःखद होत नाहीत की शेवटी आपण त्यातून शिकून शहाणे होऊ तोपर्यंत आपण तीच चूक पुनःपुन्हा करीत राहू. आपण चुकांमधून शिकावे आणि पुन्हा त्याच त्या चुका करू नयेत म्हणून खरेतर चुका दुःख, वेदना देता असतात.

एखाद्या चुकीतून शिकण्यासाठी प्रथम आपण स्वतः तिची जबाबदारी स्वीकारली पाहिजे आणि यालाच पुष्कळ लोक तयार नसतात. कारण ते त्यांच्या चुकांचा दोष दुसऱ्या कोणाला तरी देतात.

वेगात वाहन चालविले म्हणून पोलिसांनी गाडी पकडली आणि दंड केला ह्या घटनेचा विचार करू या. वेगात वाहन चालविण्याची जबाबदारी घेण्याऐवजी, पोलीस हमरस्त्याच्या वळणावर झुडपात लपले, त्यांना आपण पाहू शकलो नाही; त्यांच्याकडे गतिवेधक बंदुक होती आणि आपल्याला सुटून जाण्याची संधी नव्हती म्हणून पोलिसांना आपण दोष देतो. पण चूक खरे तर आपलीच होती कारण वेगात वाहन चालविण्याचे आपणच ठरविलेले होते.

किंवा

पूर्वी कोकणात पुण्यामुंबईसारखे नळ नव्हते. त्यामुळे विहीर वापरावी लागे. चुकून एखादा विहिरीत पडण्याची शक्यता असे. म्हणून कोकणातील लोक पोहता येणे आवश्यक मानत. पावसाळ्यात विहिरी तुडुंब भरलेल्या असत. रहाटाशिवाय नुसत्या हातांनी पाणी काढता येत असे. अशा वेळी नवशिक्या मुलांना पोहायला शिकवले जाई. ही नवशिकी मुले पाण्यात बुडू नयेत म्हणून त्यांच्या कमरेला सुखड किंवा पिढले बांधत आणि खुशाल पाण्यात ढकलून देत. पट्टीचे पोहणारे ह्या मुलांना पोहणे शिकायला मदत करीत. पाण्याची भीती गेली की मुले तासून तास पाण्यात पोहत. पोहून आल्यावर मुलांना खूप भूक लागे. जेवण झाले की त्यांना झोपावेसे वाटे. पण मोठी माणसे म्हणत, पोहून आल्यावर निजले की सर्दी होते.

प्र.८ पुढीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर निबंध लिहा.

- १) ग्रंथचळवळ रुजवायला हवी
- २) राजकारण आणि युवा पिढी
- ३) सोशल मिडिया : फायदे - तोटे
- ४) स्त्री स्वातंत्र्याचा खरा अर्थ

FYBA-Sem-II

May-2019

समय : ३ घंटे

पूर्णांक : १००

सूचना : १) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

२) उत्तर पुस्तिका पर प्रश्न क्रमांक / उपप्रश्न क्रमांक अवश्य लिखें।

प्रश्न - १) निम्नलिखित अवतरणों की सन्दर्भ सहित व्याख्या कीजिए :-

क) "वैतरणी करोगे पार
दूसरो के कंधे पर
अन्धो की जमात में
अपंगो का अभिनय?"

अथवा

"यहाँ दरख्तो के साये में धूप लगती है
चलो यहाँ से चले और उम्र भर के लिये।"

ख) पर क्या, यह सब तेरी औलाद नहीं, बावरी? बिल्ली तक अपने जायों के लिए सात
घर उलट फेर करती है, फिर तू तो मानुस है। तेरी माया-ममता कहाँ चली गयी?

अथवा

"यार कुछ न कुछ तो नया करना ही पड़ेगा। सारी जिंदगी नौकरी में गवाँ चुके है। अब और नहीं की
जायेगी ये चाकरी।" खलील जैदी का चेहरा सिगरेट के धुएँ के पीछे धुंधला सा दिखाई दे रहा है।

प्रश्न - २) निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखिए:-

च) बात बोलेगी कविता का संदेश लिखिए ?

अथवा

दुष्यंत कुमार की गझल में समकालीन भारतीय जीवन का यथार्थ वर्णन किस प्रकार हुआ है?

छ) 'वापसी' कहानी के गजाधर बाबू की व्यथा को लिखिए ?

अथवा

'घुसपैठिये' कहानी का संदेश लिखिए ?

प्रश्न - ३) निम्नलिखित विषयों पर टिप्पणी लिखिए :-

ट) 'बसंती हवा' कविता में चित्रित प्रकृति वर्णन |

अथवा

विद्रोहिणी कविता का संदेश |

ठ) 'अकेली' कहानी की सोमा बुआ |

अथवा

छोटे और बड़े गणेश की बातचीत |

प्रश्न - ४) निम्नलिखित प्रश्नों के एक वाक्य में उत्तर लिखिए :-

- १) 'बात बोलेंगी' कविता के रचनाकार कौन है?
- २) हवा कैसी है?
- ३) दुष्यंत कुमार के अनुसार कमीज न होने पर लोग किससे पेट ढँक लेंगे?
- ४) शिवमंगल सिंह सुमन के अनुसार किसका पानी मर गया है?
- ५) सुशीला टाकभौर के अनुसार बैसाखियाँ कहाँ चरमराती है?
- ६) गजाधर बाबू कितने वर्ष नौकरी किये ?
- ७) गदल के देवर का नाम क्या था?
- ८) मेडिकल कॉलेज के किस छात्र ने आत्महत्या कर ली थी?
- ९) सोमा बुआ के सामान मँगवाने पर राधा क्या-क्या लेकर आई?
- १०) 'अंतिम बयान' कहानी के लेखक का नाम लिखिए?

प्रश्न - ५) निम्नलिखित विषयों में से किसी एक विषय पर निबंध लिखिए :-

- १) यदि मैं प्रधानमंत्री होता |
- २) इंटरनेट से लाभ व हानी |
- ३) भ्रष्टाचार एक शिष्टाचार |
- ४) लोकतंत्र का महापर्व चुनाव |

प्रश्न - ६) (अ) सूचना के अनुसार निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखिए :-

१) निम्नलिखित शब्दों के लिंग परिवर्तन कीजिए :-

- १) हाथी
- २) चूहा

२) निम्नलिखित शब्दों के वचन परिवर्तन कीजिए :-

- १) कलम
- २) घटना

३) निम्नलिखित शब्दों के पर्यायवाची शब्द लिखिए :-

१) जहर २) देश

४) निम्नलिखित शब्दों के विलोमार्थी शब्द लिखिए :-

१) दिन २) सफलता

५) निम्नलिखित मुहावरो के अर्थ लिखकर वाक्य प्रयोग कीजिए :-

१) अंधे कि लाठी।

२) ईद का चाँद होना।

आ) निम्नलिखित अवतरण का संक्षेपण अथवा वाक्य का पल्लवन कीजिए :-

१) आज का विद्यार्थी ही कल का नागरिक बनेगा। कुछ दिन बाद देश उसी को संभालना है। इन्हीं छात्रों में से वकील, नेता, मंत्री, अध्यापक, इंजीनियर और क्लर्क निकलेंगे। कल देश का शासन सूत्र इन्हीं के सहारे चलेगा। अगर शिक्षार्थियों को कर्तव्य परायण, ईमानदार और देशभक्त बनाने का प्रयत्न किया जाये तो सारी समस्याएँ हल हो सकती हैं। प्रत्येक व्यक्ति भविष्य के जीवन के संबंध में कल्पना किया करता है। यदि कोई व्यक्ति उचित मार्ग दिखाने वाला मिल जाता है, तब छात्र उसके बताये मार्ग पर चल देता है। नहीं तो वह जैसा अपने आस पास या घर के लोगों को देखता है, वैसा ही बनने का प्रयत्न करता है। यदि विद्यार्थियों को चरित्र की शिक्षा दी जाये, उन्हें बेईमानी से घृणा करना सिखाया जाये, उन्हें देश प्रेम का पाठ पढ़ाया जाये तो देश की सभी योजनाएँ सहज ही पूर्ण हो सकती हैं जिस देश में योग्य नेता, ईमानदार कार्यकर्ता, परिश्रमी अधिकारी और निष्ठावान नागरिक होंगे, उनका कोई क्या बिगाड़ सकता है?

अथवा

२) मानव धर्म ही सर्वश्रेष्ठ धर्म है।

FYBA - Sem - II
May - 2019

QP Code : 04014

(2½ Hours)

[Total Marks : 75

- N.B. : (1) All questions are compulsory.
(2) Figures to the right indicate full marks

1. (a) Choose the correct alternative (any eight) :- (08)
- _____ means the integration of national economy with the world economy.
(Liberalisation, Privatisation, Globalisation)
 - Maximum number of farmers' suicides have occurred in the state of _____.
(Madhya Pradesh, Andhra Pradesh, Maharashtra)
 - Right to Freedom is enumerated in Article _____ of Indian constitution.
(17, 18, 19)
 - _____ is the study of all living systems in relation to their environment.
(Ecology, Biology, Physiology)
 - Human Rights are _____.
(absolute, inalienable, revocable)
 - The General Assembly adopted UDHR on 10th December, _____.
(1945, 1948, 1950)
 - Working with the farmers by corporate firms and sharing the profit is known as _____.
(Contract farming, Corporate farming, Private farming)
 - Acid Rain is one of the harmful effects of _____ pollution.
(Air, Water, Noise)
 - _____ is a term used to describe positive stress.
(Eustress, Distress, Hyperstress)
 - Hassels of everyday life are _____ stressors.
(Individual, Organisational, Background)
- (b) State whether the following statements are True or False (any seven) : (07)
- Progressive elimination of government control over economic activities is known as liberalisation.
 - Globalisation has resulted in increase of ratio of contractual workers to total workers.
 - Article 22 of Indian constitution abolishes untouchability.
 - Articles 3-16 of UDHR proclaim economic, social and cultural rights.
 - Prejudice leads to in formation of stereotypes.
 - Freedom of speech and expression is an absolute right.
 - Primary producers are small living beings such as bacteria, insects and fungi in the ecosystem.
 - Public participation is one of the guiding principles of sustainable development.
 - Lack of civic amenities is an individual stressor.
 - Choice between two negative alternatives is known as approach-approach conflict.

[TURN OVER

2. Explain the benefits and limitations of economic liberalisation in India. (15)
OR
2. 'Globalisation and privatisation have provided innumerable employment oppurtanities in India'. Discuss.
3. Define 'Human Rights' and discuss the origin and evolution of human rights from ancient to modern period. (15)
OR
3. Discuss the characteristics of Fundamental Rights enshrined in our Constitution and examine the constitutional provisions which guarantee Right to Constitutional Remedies.
4. Examine the various factors responsible for environmental degradation. (15)
OR
4. Explain the concept of socialization and examine how the agents of socialization play an important role in the development of individual.
5. Explain the various types of conflict and elaborate the strategies for coping with conflicts. (15)
OR
5. Write short notes on (any three) :-
(a) Causes of Migration
(b) Significance of UDHR
(c) Components of suitable development
(d) Maslow's theory of self-actualization
(e) Causes of Stress.

(मराठीरूपांतर)

(२^१/_२ तास)

(एकूण गुण : ७५)

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
(२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवतात.
(३) आवश्यकता वाटल्यास इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

१. (अ) योग्य पर्याय लिहा (कोणतेही आठ) :- (८)
- (१) जागतिक अर्थव्यवस्थेशी राष्ट्रीय अर्थव्यवस्थेच्या होणाऱ्या एकत्रिकरणाच्या प्रक्रियेला ----- म्हणतात.
(उदारीकरण, खाजगीकरण, जागतिकीकरण)
- (२) शेतकऱ्यांच्या सर्वात जास्त आत्महत्या ----- या राज्यात झाल्या आहेत.
(मध्य प्रदेश, आंध्र प्रदेश, महाराष्ट्र)
- (३) भारतीय राज्यघटनेत स्वातंत्र्याचा हक्क कलम ----- मध्ये अनुस्यूत आहे.
(१७, १८, १९)
- (४) सर्व जीवांचा त्यांच्या पर्यावरणाशी असलेल्या संबंधाचा अभ्यास म्हणजे -----
(पर्यावरणशास्त्र, जीवशास्त्र, शरीरशास्त्र)

[TURN OVER

- (५) मानवी हक्क ----- आहेत.
(अमर्यादित, अतूट, काढून घेता येण्या जोगे)
- (६) आमसभेने मानवी हक्क जाहीरनामा १० डिसेंबर ----- रोजी संमत केला.
(१९४५, १९४८, १९५०)
- (७) शेतकऱ्यांच्या सहकार्याने उद्योगधंद्यांनी केलेली शेती आणि त्यातून मिळालेला नफा वाटून घेण्याच्या पद्धतीला ----- म्हणतात.
(कंत्राटी शेती, उद्योगी शेती, खाजगी शेती)
- (८) आम्लवर्षा हा ----- प्रदुषणाचा घातक परिणाम आहे.
(हवा, पाणी, ध्वनी)
- (९) सकारात्मक ताणाला ----- हे नाव आहे.
(युस्ट्रेस, निराशा, अतीतणाव)
- (१०) दैनंदिन जीवनातल्या समस्यांना ----- ताणकारक असे म्हणतात.
(व्यक्तिक, संघटनात्मक, पार्श्व)

(ब) खालील विधाने चूक की बरोबर ते लिहा (कोणतेही सात) :- (७)

- (१) आर्थिक व्यवहारांवरचे सरकारी नियंत्रण टप्प्याटप्प्याने कमी होण्याला उदारीकरण म्हणतात.
- (२) जागतिकीकरणामुळे कंत्राटी कामगारांच्या प्रमणात (एकूण कामगारवर्गाच्या संदर्भात) वाढ झाली आहे.
- (३) राज्यघटनेच्या कलम २२ अनुसार अस्पृश्यतेचे निर्मूलन झाले आहे.
- (४) मानवी हक्क जाहीरनाम्याच्या कलम ३ ते १६ मध्ये आर्थिक, सामाजिक आणि सांस्कृतिक हक्क अनुस्यूत आहेत.
- (५) पूर्वग्रहांचे पर्यावसन चाकोरीबद्ध विचारात होते.
- (६) अभिव्यक्ती स्वातंत्र्य हा अमर्यादित हक्क आहे.
- (७) जिवाणू, कीटक आणि बुरशी हे पर्यावरणातील प्राथमिक उत्पादक आहेत.
- (८) लोकसहभाग हे शाश्वत विकासाचे एक महत्त्वाचे तत्त्व आहे.
- (९) नागरी सुविधांच्या अभावामुळे व्यक्तिक ताण निर्माण होतो.
- (१०) दोन नकारात्मक पर्यायांमधील निवड हा दृष्टिकोन-दृष्टिकोन-संघर्ष आहे.

२. भारतात आर्थिक उदारीकरणाचे फायदे आणि मर्यादा स्पष्ट करा. (१५)

किंवा

२. 'जागतिकीकरण आणि खाजगीकरणामुळे भारतात रोजगाराच्या भरपूर संधी उपलब्ध झाल्या आहेत.' चर्चा करा.

३. 'मानवी हक्कांची' व्याख्या करून त्यांच्या, प्राचीन ते आधुनिक काळापर्यंतच्या उत्क्रांतीची चर्चा करा. (१५)

किंवा

३. भारतीय राज्यघटनेतील मूलभूत हक्कांच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा आणि घटनात्मक संरक्षणाच्या हक्काचे परीक्षण करा.

[TURN OVER

४. पर्यावरण न्हासाला कारणीभूत असलेल्या वेगवेगळ्या कारणांचे परीक्षण करा. (१५)
किंवा
४. सामाजिकीकरण ही संकल्पना स्पष्ट करा. व्यक्तीच्या विकासात सामाजिकीकरणाचे घटक काय भूमिका बजावतात ते स्पष्ट करा.
५. संघर्षाचे प्रकार स्पष्ट करा आणि संघर्षांना सामारे जाण्यासाठी कश्याच्या युक्त्यांची चर्चा करा. (१५)
किंवा
५. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणत्याही तीन) :-
(अ) स्थलांतराची कारणे
(ब) मानवी हक्क जाहीरनाम्याचे महत्त्व
(क) शाश्वत विकासाचे घटक
(ड) मॅस्लोचा आत्मपूर्वीचा सिद्धांत
(क) ताणाची कारणे.

FYBA - Sem-II

May-2019. Code :03108

[Time: Three Hours]

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. All questions are compulsory.
 2. Figures to the right indicate maximum marks.
 3. Questions are to be answered in full on the answer booklet.

Q.1 Do as directed:

A) Match the word in column X with its antonym in Column Y 02

	X	Y
i)	valiant	a) admit
ii)	prohibit	b) bravely
		c) cowardly
		d) permit

B) Choose the odd words from the lists of synonyms given below 02

i)	a) demise	b) total	c) death	d) expiry
ii)	a) excel	b) impeccable	c) perfect	d) faultless

C) Add the appropriate prefix/ suffix: 04

- I did not expect such ___ responsible behavior from you.
- Floods cause ___ imaginable misery to the people.
- The station-master made an announce ___ regarding the delay in the arrival of the train.
- He fought the robber brave ___.

D) Identify the root word: 02

- nationalization
- scornfully

E) Choose the correct homophone: 02

- They challenged him to prove his _____.(metal, mettle)
- He finished his _____ (lessens, lessons) before dinner-time.

F) Make two sentences with each homonym to bring out at least two meanings. 04

- e. g. Bark
- Dogs bark at postmen.
 - The bark of the tree was peeling off.

- train
- fine

Q.P. Code :03108

- G) Choose the correct collocates: 02
- i) We must _____ (pay, give) attention to our surroundings.
 - ii) His long innings _____ (came, reached) to an end.
- H) Give the noun form of the following 02
- a) universal
 - b) subsidise
- Q.2 A) Edit the following passage for spelling, punctuation and grammatical errors. 10
[Rewrite the passage with the corrections underlined.]
We ofen dwell upon old remeberances and try to visualise a pictures of childhood When our childhood has passed it appears fascinating to us because of the passage of time But we remember little about our early days. everything appears to be dim and our efforts to recollecting the events of our childhood do not succeed. some people can remember better than others. Peoples age insight imaginations speed of mental development and nature of childhood incidents are the main factors which influence the memories of childhood.
- Q.2 B) Summaries the following passage in about 100 words and give a suitable title. 10
If we Indians are starved of things to feel proud about, the appointment of Satya Nadella as the CEO of the iconic Microsoft has give us a reason to take pride in the success of a fellow Indian. Not only is Satya Indian by birth, he went to ordinary schools and colleges, got to the top on his own merit and, most of all, remained a nice, normal and humble guy. We can relate to Satya and his journey in a way that we can't relate to, say, Steve jobs or Bill Gates, and that's what is so inspiring. In his success, we see the possibility of our own success. At a time where young people are looking for role models to emulate, Satya is certainly a wonderful one. However, at least one commentator has stirred a hornet's nest by asking if Satya's success is, in fact, a slap in our face. Could Satya have become the CEO of a major Indian company? Or did he have to leave India to succeed? Corporate India is dominated by family businesses. The right genes are still an important requisite for ultimate success. But this is changing slowly. Even promoters are slowly ceding the CEO job to loyal professionals. There are a handful of important companies where shareholding is diversified and that have had professional CEOs for a long time: the Tata group, HDFC, ICICI, L& T, for example. The problem here is that there are so few of them and the CEO tenure in these firms is so long that it creates few opportunities for new leaders to rise.
- Q.3 Attempt any two of the following:- 20
- a) As the Student Secretary of the Sports Club of your college, draft an email inviting a sportsperson to be the Chief guest at the annual Sports Meet of your College.
 - b) As the Student-in-charge of the NSS Unit, draft an email requesting your Principal to grant permission to hold a farmers market in your college grounds.
 - c) As the Student Secretary of the English Literary Association, draft an email thanking an author who conducted a creative writing workshop in your college.
- Q.4 Attempt any one of the following. (200-250 words] 20
- a) As the Secretary of the Debating Society of your college, write a report on the annual activities of the society.
 - b) Write a newspaper report based on the following details:
Two college boys train street children in football who go on to win a prize in a local football tournament.

Q.5 Attempt any one of the following. (200-250 words]

20

A) Write a dialogue between two friends on the importance of good eating habits for a healthy lifestyle.

B) Write a story with the following opening lines:

It was my greedy hunt for contributions to the Fund that had taken me to the family. I sat surrounded by the men and women of the family, all full of love for me. Suddenly, I saw standing near the door.....
